

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและปัญหาของการวิจัย

สถาบันอุดมศึกษาถือเป็นหน่วยงานหนึ่งในสังคมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเพราะเป็นที่รวมและผลิตกำลังคนที่มีความสามารถในระดับสูงทุกสาขา ซึ่งกำลังคนเหล่านี้เองที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ หน้าที่โดยรวมของสถาบันอุดมศึกษาก็คือ การสร้างความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อก่อให้เกิดความงอกงามทางปัญญาและคุณภาพแก่บุคคลและสังคม ตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สถาบันอุดมศึกษาจะมุ่งเน้นดำเนินการในภารกิจหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม โดยจุดมุ่งหมายของการศึกษาในระดับอุดมศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายซึ่งแบ่งออก สองระดับได้แก่ การศึกษาในระดับปริญญาตรีจะมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติการริเริ่มการพัฒนาทั้ง ทางวิชาการและวิชาชีพ ส่วนการศึกษาในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรีนั้นมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ พัฒนาคำถามและความรู้และทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทาง ให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ ความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าวิจัยพัฒนาองค์ความรู้และ เทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

และในกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) เช่น ปัจจุบันส่งผลให้เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรงต่อองค์กรไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ และภาคเอกชนต่างก็ต้อง ปรับตัวและพัฒนาองค์กรของตนให้มีสมรรถนะในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามภารกิจ หลักของสถาบันอุดมศึกษาจึงทำให้สถาบันอุดมศึกษามีกิจกรรมที่กว้างขวาง เกี่ยวข้องกับบุคลากร และงบประมาณเป็นจำนวนมาก งานอุดมศึกษามีลักษณะเฉพาะมีความหลากหลายตามบริบทและ ประวัติความเป็นมาของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง การบริหารสถาบันอุดมศึกษาจึงมีความ แตกต่างจากการบริหารองค์กรโดยทั่วไป หรือสถานศึกษาที่จัดการ ในระดับอื่นแม้ว่า สถาบันอุดมศึกษาจะมีความหลากหลายตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง พัฒนาการหรือบทบาท หน้าที่ในการมุ่งตอบสนองการพัฒนากำลังคนของประเทศก็ตาม แต่การบริหารงานของ สถาบันอุดมศึกษาจะมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญในประการหลัก ๆ ร่วมกัน ประการหลักที่สำคัญ ได้แก่ การบริหารบุคลากรที่เป็นคณาจารย์ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของคุณภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประการสำคัญรองลงมาคือ การบริหารวิชาการหรือหลักสูตรที่เป็นสิ่งสะท้อนความเชี่ยวชาญหรือ เข้มแข็งของสถาบันนั้น การบริหารทรัพยากรที่สนับสนุนการเรียนการสอน การบริหารการเงิน ทรัพย์สิน บุคลากรสายสนับสนุน การบริหารงานวิจัย การบริหารงานบริการวิชาการแก่ชุมชน รวมทั้งการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินการต่าง ๆ ตามภารกิจหลักของแต่ละ

สถาบันภายใต้หลักการของควมมีอิสรภาพในการดำเนินการ (autonomy) และควมมีเสรีภาพทางวิชาการ (academic freedom) (ภาวิช ทองโรจน์, ม.ป.ป. : ระบบออนไลน์)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา (สกอ.) กำหนดการพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้เป็นส่วนหนึ่งของแผนอุดมศึกษาระยะยาว ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาเด็กเยาวชนและนักศึกษา การพัฒนาครูและบุคลากรในพื้นที่ การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษา และการพัฒนาอุดมศึกษาสู่อาเซียน แนวทางหลักเป็นการใช้ปัญญาให้เข้าถึงเข้าใจ ยอมรับและเห็นคุณค่าของสังคมไทยที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม การสร้าง mobility สำหรับเด็กเยาวชนและประชาชนในภาคใต้ สร้างโอกาสการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ การประกอบอาชีพในภาคใต้ ความเชื่อมต่อกับอาเซียนและประชาคมมุสลิมในโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา, 2550 : 10)

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จำเป็นต้องกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนอุดมศึกษาระยะยาว และมีวิสัยทัศน์ที่จะเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำในภูมิภาคเอเชีย และมีภารกิจในการทำหน้าที่ผลิตบัณฑิต บริการวิชาการ ทำนุบำรุงวัฒนธรรม และการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังนั้น วิทยาลัยอิสลามศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานระดับคณะของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีความจำเป็นที่จะต้องจัดรูปแบบการบริหารให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้บรรลุภารกิจของมหาวิทยาลัยและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมมากที่สุด

วิทยาลัยอิสลามศึกษาได้รับพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2532 โดยกำหนดให้เป็นศูนย์กลางการศึกษา ค้นคว้า วิจัยด้านวิชาการด้านอิสลามศึกษาและศิลปวิทยาการเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและบริการวิชาการแก่สังคม รวมทั้งผลิตกำลังคนทางด้านอิสลามศึกษาทั่วไปในทุกสาขา วิทยาลัยอิสลามศึกษาได้แบ่งโครงสร้างการบริหารงานเป็น 3 หน่วยงานคือ สำนักงานเลขานุการ สำนักงานวิชาการและบริการชุมชน และภาควิชาอิสลามศึกษา โดยวิทยาลัยได้ดำเนินการตามภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมตามศักยภาพและความพร้อม ปัจจุบันวิทยาลัยอิสลามศึกษา ได้ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตออกไปรับใช้สังคม ศึกษาค้นคว้าวิจัยความรู้ใหม่ ๆ ให้บริการวิชาการแก่ชุมชน และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยวิทยาลัยอิสลามศึกษาได้ดำเนินการตามภารกิจหลักของมหาวิทยาลัย เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมตามศักยภาพและความพร้อม ซึ่งมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา (วิทยาลัยอิสลามศึกษา ,2553: 1)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเชิงอนาคตที่เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยอิสลามศึกษาในเรื่องที่ควรจะเป็นไปได้ในอนาคต โดยนำเอาเทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) มาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ซึ่งความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็นระบบ โดยผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในกำหนดรูปแบบการบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษาได้อย่างเหมาะสมและเป็นการพัฒนาการศึกษาอิสลาม และพัฒนาสังคมไทยมุสลิมและภูมิภาคในอนาคตต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอนาคตภาพการบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 – 2564)

1.3 ความสำคัญของการวิจัย

1.3.1 ผู้บริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษาทราบถึงอนาคตภาพการบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 – 2564)

1.3.2 เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในการนำข้อมูลไปประกอบการตัดสินใจที่จะวางแผนและกำหนดนโยบายการบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตวิธีการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR มีการเก็บข้อมูล 3 รอบ คือ รอบแรกเป็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยคำถามปลายเปิด รอบที่สองเป็นการตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 ที่สร้างจากประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์แนวโน้มเชิงปริมาณ ส่วนรอบที่ 3 เป็นการให้ตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยใช้ข้อมูลย้อนกลับจากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 17 คน จากวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และขอบเขตของเนื้อหาที่จะศึกษาเนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงศึกษาในขอบเขตภารกิจหลักที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปฏิบัติมี 6 ประการ คือ

1.4.1 การผลิตบัณฑิต

1.4.2 การวิจัย

1.4.3 การบริการทางวิชาการแก่สังคม

1.4.4 การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

1.4.5 การพัฒนานักศึกษาและกิจการนักศึกษา

1.4.6 การบริหารและจัดการ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 อนาคตภาพ หมายถึง ภาพแนวโน้มในอนาคตที่จะเกิดขึ้นในภายหน้า ในการวิจัยนี้หมายถึงอนาคตภาพการบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 – 2564)

1.5.2 วิทยาลัยอิสลามศึกษา หมายถึง คณะวิชาหนึ่งที่สังกัด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้รับการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง เมื่อวันที่

31 ธันวาคม 2532 เปิดสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษา

1.5.3 ทศวรรษ หมายถึง รอบ 10 ปี ในการวิจัยนี้หมายถึงช่วงระยะเวลา 10 ปี คือ พ.ศ. 2555 - 2564

1.5.4 เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) หมายถึง เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นเทคนิควิจัยที่ ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน ได้พัฒนาขึ้นโดยผสมผสานระหว่างเทคนิคการวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) และเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi) เข้าด้วยกัน โดยสรุปขั้นตอนใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1.5.4.1 การกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

1.5.4.2 สัมภาษณ์ (EDFR รอบที่ 1) โดยผู้วิจัยสามารถที่จะเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์ที่จะสนองตอบต่อจุดมุ่งหมาย เวลา งบประมาณ และสถานการณ์ของการวิจัยได้

1.5.4.3 วิเคราะห์ / สังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ มาวิเคราะห์ / สังเคราะห์ เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือสำหรับทำ Delphi

1.5.4.4 สร้างเครื่องมือ

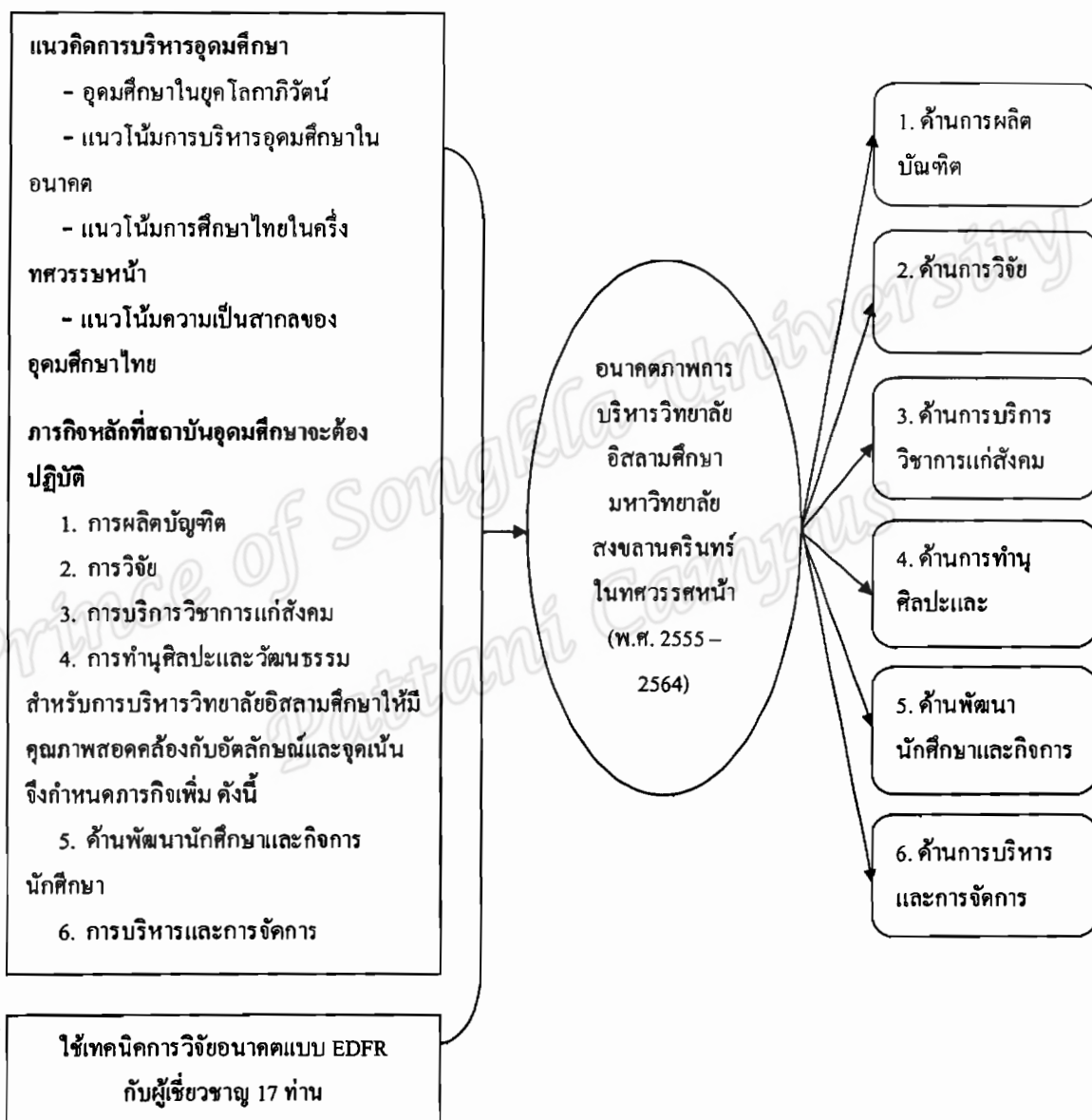
1.5.4.5 ทำ Delphi (EDFR รอบที่ 2,3)

1.5.4.6 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เป็นภาพอนาคต

1.5.5 ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้มีความรู้ความสามารถด้านการศึกษาอิสลาม หรือมีประสบการณ์การบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษา

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการวิจัยและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องอนาคตภาพการบริหารวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2555 – 2564) สามารถสังเคราะห์และเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย